

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 672.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245212906112/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Syttende Aarhundrede

at beskrive den skarpe Væddestrid mellem den gamle og den unge Sømagt, men maa bemærke, at det ved den blev indlysende, at Hollænderne, hvormange Seire, de end maatte vinde, dog umkelig, paa Trods mod Engeland, kunde drive deres udbredte Verdens-Handel og deres berømte Silde-Fiskeri i det Engelske Farvand, som var deres Sømagts uundværlige Hjelpekilder. Hollænderne, som i to Sommere, foruden Marlin Tromp, havde mistet 1600 Kiøbmandsskibe med deres Ladninger, saa Amsterdam begyndte at staa øde, maatte derfor (1654) bede om Fred, men endnu kunde de dog godt tænke, det var kun den i alle Maader frygtelige Cromwell, de fiede for; thi vel indjog den Engelske Sømagt i Middelhavet selv Spanien, Paven og Tyrken Skræk, men det kunde tænkes forbi med Blake (1657), og under den anden Carl Stuart syndes Engeland slet ikke frygtelig*).

Fra Tyrkiet eller Frankrig maatte Stødet da komme, der mærkelig skulde forstyrre Roligheden og true Ligevægten i Europa, men skøndt man vel vidste, at ingen af Stederne manglede Lysten, saa syndes dog Magten begge Sider at fattes.

Siden Soliman den Frygtelige (1566) havde nemlig Storherrerne sædvanlig været Skrællinger, og dog maatte der staae kraftige Voidsmand i Spidsen, naar Tyrke-Skrækken skulde vedligeholde og udbrede sig; thi Tyrkerne var og blev en Tartarisk Horde, som kun havde Borgeleie i Christenheden, holdt paa ingen Maade Skridt med Tiden, og havde paa Tyranniets Enemærker ligesaa mange Fiender som Undersaalter. Ikkedesmindre fik dog Porten i den sidste Halvdeel af det Syttende Aarhundrede (fra 1656) ligesom et Gyldenaar, med en Række af udmærkede Storvisirer, der vel ikke, som man længe har sagt, nedstammede fra en Fransk Afstikker (Renegat), men dog fra en Albaneser, Mahomet Kuprili**), og skøndt vi veed, det var kun Galgenfrist, kunde dog det korte Raseri, med Frankrigs Hjelp, snart gjort en stor Ulykke i den aandelig døde og i alle Maader matte og stive Tid, som fulgte paa den Westphalske Fred.

Hvad nu Frankrig angaaer, da havde Europa vist nok ligesiden Ludvig den Ellevtes Dage havt Grund til at vente Ulykke fra de staaende Hæres og Krigskonstens ny Planteskole, hvor sørgjerrige, letnemme og letsindige Millioner

*) Van Kampens Nederlandske Historie II. 138—57. Humes Engelske Historie VII. K. 40—41.

**) Von Hammers Tyrkiske Historie. VI. fra Begyndelsen.